

3. *Крамаровский Л. М.* Ревизия и контроль [Текст] : учебник / Л. М. Крамаровский: 4-е изд., перераб. и доп. — М. : Финансы и статистика, 1988. — 300 с.

4. Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери: Постанова КМУ від 30.08.2002 р. № 1298. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF>

5. Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 р. №108/95–ВР XII. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>

6. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні: Закон України від 26.01.93 №2939-ХІІ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2939-12>

7. *Шидловская М. С.* Финансовый контроль и аудит [Текст] : учебное пособие / М.С. Шидловская. — Минск : Вышэйшая школа, 2001. — 495 с.

Стаття надійшла до редакції: 04 березня 2013 року

УДК 657.421

Ю. В. Сташенко, к.е.н.,
доцент кафедри обліку підприємницької діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ЛІЗИНГОВІ ОПЕРАЦІЇ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

АНОТАЦІЯ. Стаття присвячена висвітленню питань про лізингові операції в бухгалтерському обліку, визначено поняття орендних (лізингових) операцій на підприємстві, розкриті головні переваги та недоліки лізингових операцій у бухгалтерському обліку та наведені пропозиції щодо вдосконалення лізингових операцій.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: оренда, лізинг, орендні (лізингові) операції, лізингові платежі, анутет, рента, лізингодавець, лізингоотримувач, фінансовий лізинг, лізингове майно.

АННОТАЦИЯ. Статья посвящена освещению вопросов о лизинговых операциях в бухгалтерском учете, определено понятие арендных (лизинговых) операций на предприятии, раскрыты главные преимущества и недостатки лизинговых операций в бухгалтерском учете и приведены предложения относительно усовершенствования лизинговых операций.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: аренда, лизинг, арендные (лизинговые) операции, лизинговые платежи, анутет, рента, лизингодавец, лизингоотримувач, финансовый лизинг, лизингов имущество.

ABSTRACT. The article is devoted illumination of questions about leasings operations in a record-keeping, certainly concept of leasings (leasings) operations on an enterprise, main advantages and lacks of leasings operations in a record-keeping and resulted suggestions are exposed in relation to the improvement of leasings operations.

KEY WORDS: lease, leasing, leasings (leasings) operations, leasings payments, anuitet, rent, lizingodavec', lizingootrimuvach, financial leasing, lizingov property.

На сьогоднішній день облік орендних (лізингових) операцій підприємств широко застосовується у практиці всіх підприємств. Оренда приміщення, основних засобів, таких як обладнання та автотранспорт — ці операції поширилися у господарській практиці підприємств України на протязі кількох останніх років, що свідчить про набуття економікою України ознак, спільних із ринками економіки розвинутих країн практикою. До того ж, у перспективі спектр цих операцій зросте за рахунок розвитку ринку послуг із фінансової оренди. Ефективність управління орендними операціями значною мірою залежить від достовірності, оперативності та обгрунтованості інформації про стан орендних відносин на підприємстві. Основним джерелом цієї інформації виступає система бухгалтерського обліку, завдяки якій здійснюється процес її виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі внутрішнім і зовнішнім користувачам. При цьому система бухгалтерського обліку базується на чіткому дотриманні положень чинних нормативних актів, які регулюють орендні операції в Україні.

У ході становлення національної економіки України, економістами та юристами використовувався досвід зарубіжних колег. Разом із зарубіжним досвідом у побут входили запозичені слова, мова завжди швидко і гнучко реагувала на потреби суспільства. Запозичення стають результатом контактів, взаємин народів, держав, але при цьому не завжди поняття несли за собою економічний сенс. Саме через неузгодженість застосовуваних термінів, формується уявлення про різноманітність форм одного і того ж за своєю сутністю явища — оренди і лізингу.

Дотримуючись підходу, що сутність виражається у визначенні поняття, слід проаналізувати поняття «оренда» та «лізинг», для того щоб сформувавати думку про економічно-правову сутність даного об'єкта.

Поняття «оренда» має латинське походження, в ужиток російської мови прийшло з Польщі.

Потік запозиченої іншомовної лексики характеризує часи правління Петра I. Перетворювальна діяльність Петра I стала передумовою до реформи російської мови. З петровських часів існують запозичені іноземні слова: контора, акт, оренда, тариф і багато інших [1, с. 160].

З виникненням вільних ринкових відносин на території України в економічному співтоваристві з'явилося поняття «лізинг», що має англійські корені. Слово лізинг це не переклад англійського слова і навіть не буквально відтворення його англійського написання, а звукова копія, написана російськими літерами.

У сучасному світі облік орендних (лізингових) операцій потребує вдосконалення.

Однією з головних переваг лізингових операцій, крім можливості користування об'єктом лізингу без сплати його вартості, є гнучкість лізингових платежів. Методика розрахунку лізингових платежів повинна бути проста і зрозуміла користувачам, а розмір і порядок сплати лізингових платежів є істотними умовами договору лізингу.

Регулярні постійні платежі передбачають виплату однакової суми лізингового платежу через однакові проміжки часу. Такий механізм припливу (відпливу) грошей має назву анuitету або ренти.

Нерегулярними називають сплату лізингових платежів, що здійснюються в різних сумах за різні проміжки часу. Ініціатива щодо застосування нерегулярних платежів частіше за все надходить від лізингоотримувача. Це здебільшого пов'язано із сезонністю бізнесу компанії-лізингоотримувача або ж стратегією одночасного інвестування значної суми грошових коштів в оборот для стрибкоподібного росту бізнесу чи для виконання привабливого контракту.

Лізинг може стати альтернативою кредитним коштам. Переваги полягають у тому, що право власності на передане у лізинг майно залишається у кредитора, який фінансує проект. Тобто, немає потреби укладати угоду про заставу майна. Наступним кроком до порівняння ціни лізингу із ціною кредиту буде формування переліку прямих витрат, пов'язаних з предметом лізингу. При цьому необхідно зважати на такі важливі обставини [2, с. 190]:

— при лізингу вартість прямих витрат лізингової компанії рівномірно включена в лізингові платежі, тоді як при кредиті ці ви-

трати можуть бути сплачені всією сумою наперед за рік (наприклад, страхування майна);

— у зв'язку з тим, що лізингова компанія є своєрідним «гуртовим покупцем», вартість послуг для неї практично завжди буде меншою (наприклад, страхування майна — за однакових умов страхування ставка для лізингової компанії завжди буде меншою, ніж для стандартного клієнта).

Ефективність управління економічними процесами щодо лізингової діяльності в Україні значною мірою залежить від достовірності, оперативності та обґрунтованості інформації про сучасний стан лізингових відносин. Основним джерелом цієї інформації виступає система бухгалтерського обліку, завдяки якій здійснюється процес її виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

У стандартах бухгалтерського обліку не визначено порядок відображення операцій із повернення об'єкта фінансового лізингу. В П(С)БО 14 «Оренда» описано лише правила обліку при передачі об'єкта у фінансову оренду [4]. Відмовитися від договору фінансового лізингу може як лізингоотримувач, так і лізингодавець, але до рішення розірвати договір сторони повинні дійти спільно. В односторонньому порядку припинення лізингових відносин можливе лише при недотриманні умов договору відповідно до ст. 7 Закону України «Про фінансовий лізинг» [3].

Лізингове майно є об'єктом основних засобів, тому методологія його обліку відповідає основним принципам обліку основних засобів, але його облік має свою специфіку.

Протягом основного строку експлуатації майно, передане у фінансовий лізинг, належить лізингодавцю, проте воно не відображається в його балансі. Лізингодавець визнає активи передані у фінансовий лізинг як дебіторську заборгованість лізингоодержувача. Для цього використовується субрахунок 181 «Заборгованість за майно, що передано у фінансову оренду». Лише після сплати повної викупної вартості об'єктів лізингу вони переходять у власність лізингоодержувача.

Згідно П(С)БО 14 «Оренда» дохід від реалізації необоротних активів лізингодавець (орендодавець) показує у сумі мінімальних орендних платежів і негарантованої ліквідаційної вартості за вирахуванням фінансового доходу, що очікується до одержання [4]. Протягом строку фінансового лізингу цей дохід розподіляється

між звітними періодами. При цьому використовують орендну ставку відсотка, яку множать на залишок дебіторської заборгованості на початок звітного періоду. Витратами звітного періоду визнаються інші витрати лізингових компаній, які пов'язані з лізинговою угодою і не компенсуються у складі платежів лізингоодержувача.

Одержаний у фінансовий лізинг актив оприбутковується лізингоодержувачем як надходження необоротних активів внаслідок здійснення капітальних вкладень. Первісна вартість визначається за найменшою на початок строку оцінкою: справедливою вартістю активу (за вирахуванням субсидій і податків, що підлягають відшкодуванню) або теперішньою вартістю суми мінімальних лізингових (орендних) платежів. Для правильного відображення в обліку платежів за майно лізингоодержувач повинен чітко розділити загальну суму лізингового платежу на платіж, що відшкодує вартість предмета лізингу та свої фінансові витрати.

Для розподілу фінансових витрат між звітними періодами необхідно знайти добуток орендної ставки відсотка і залишку зобов'язань на початок звітного періоду. На облік фінансових витрат впливає алгоритм здійснення розрахунків, тобто на початку чи в кінці періоду здійснюється платіж. Для того щоб собівартість продукції не залежала від порядку розрахунків з лізингодавцем, якщо лізинговий платіж здійснюється на початку звітного періоду, то вся сума сплачених фінансових витрат (відсотків) повинна бути відображена на рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів», а потім протягом періоду рівномірними частинами віднесена на інші фінансові витрати.

Одним із недоліків документального відображення лізингових операцій є відсутність у типовій первинній формі обліку ф.№ ОЗ-1 «Акт приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» інформації про лізинг (назва лізингодавця, термін дії лізингу, періодичність сплати та метод нарахування лізингових платежів). Значить, перша дія облікового процесу не ідентифікується, а наступні «не мають права виникати». Надалі, така ситуація ускладнить аналіз і моніторинг лізингової операції, формування історії лізингу на підприємстві, встановлення випадків передчасного повернення предмету лізингу, надання у сублізинг.

М. В. Волкова та О. В. Кунченко пропонують удосконалити обліковий процес лізингу шляхом затвердження методичних рекомендацій (далі — Рекомендації) з обліку лізингу на підприємстві.

твах. У Рекомендаціях необхідно врахувати такі основні положення:

а) для обліку основних засобів, отриманих на правах лізингу, застосовувати єдиний субрахунок до відповідного рахунку обліку;

б) складати спеціальний первинний документ обліку основних засобів, які отримано на правах лізингу;

в) при переході прав власності на предмет лізингу підприємства складати первинний документ ф№ ОЗ-1 та робити відповідний запис у картці обліку ф№ ОЗ-6 «Інвентарна картка обліку основних засобів»;

г) у разі вибуття предмету лізингу у первинному документі з обліку лізингу та картці обліку ф. № ОЗ-6, робити відповідний запис.

Таким чином, упровадження лізингу у діяльність підприємств потребує попереднього удосконалення їх відображення в обліковому процесі. Розробка та прийняття наведених пропозицій у Рекомендаціях дозволить створити адекватні економічні умови облікового процесу лізингу на підприємствах України; мати оперативний доступ до інформації про окремі об'єкти основних засобів, придбаних за рахунок лізингу; простежувати рух основних засобів, отриманих на правах лізингу; аналізувати та проводити аудит лізингових операцій [2].

Погоджуємося з таким підходом і бачимо перспективу розвитку інформаційного забезпечення для прийняття управлінських рішень щодо лізингових операцій саме у вдосконаленні методики та організації облікового процесу лізингових операцій.

Нині в Україні відсутня необхідна достовірна інформаційна база не лише по кількісних, але й по якісних показниках, які характеризують вітчизняну лізингову діяльність. Державні статистичні органи не мають даних щодо обсягів лізингових послуг, кількості укладених, виконаних і невиконаних договорів, джерел фінансування, вартості техніки і обладнання, переданого в лізинг у розрізі видів економічної діяльності, суб'єктів господарювання та економіки в цілому. Це пояснюється недосконалістю та інформаційною обмеженістю звітності господарських структур [1, с. 183].

Лізинг є засобом пришвидшення оновлення основних засобів, стимулювання розвитку національної економіки в цілому, її структурної перебудови, збільшення інвестицій у різні галузі економіки. Проте існує необхідність удосконалення законода-

вчої бази, усунення суперечностей у законах, які регулюють цей вид діяльності. Удосконалення також потребує система обліку лізингових операцій. Стимулом для активізації лізингових операцій може стати збільшення податкових пільг через використання прискореної амортизації, скасування податку на прибуток з лізингодавців і фінансово-кредитних інститутів, які беруть участь у лізинговій угоді, термін якої перевищує 3 роки.

У процесі дослідження діючої практики визначення строку корисного використання предмета фінансового лізингу лізингоодержувачем, можна відзначити, що строк корисного використання предметів лізингу повинен встановлюватися для кожного окремо взятого активу або групи подібних активів (виду лізингового майна).

При цьому слід враховувати наступні фактори:

- строк дії лізингового договору;
- очікуване використання предмета лізингу з урахуванням його потужності чи продуктивності;
- фізичний і моральний знос, що передбачається, відповідно до показників технічної документації;
- накопичений досвід використання власних основних засобів, подібних за технічними характеристиками до предмета лізингу.

Для відображення розміру нарахованої суми зносу лізингового майна у лізингоодержувача, пропонуємо передбачити ведення окремого субрахунку 134 «Знос основних засобів, одержаних у лізинг» у розрізі аналітичних рахунків за окремими предметами лізингу. Це дозволило б користувачам інформації бачити, де використовуються предмети фінансового лізингу та визначити суму амортизації, що вже нарахована на лізингове майно.

Отже, облік розрахунків за лізингове майно у лізингоодержувача має бути побудовано за допомогою таких облікових регістрів, які обов'язково повинні містити інформацію: реквізити лізингодавця, строк дії лізингового договору, порядок сплати лізингових платежів, розрахунок розмежування загальної суми лізингових платежів на фінансові витрати лізингоодержувача та відшкодування вартості предмета лізингу, дату проведення розрахунків (планову і фактичну), поточну заборгованість, кореспонденцію рахунків.

Бібліографічний список

1. Бадзим О. С., Древуш А. Р. Удосконалення функціонування ринку лізингових послуг // Актуальні проблеми економіки. — 2010. — №9(111). — С. 182—190.
2. Волкова М. В., Кунченко О. В. Удосконалення обліку лізингових операцій на підприємствах України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_APSN_2010/Economics/67475.doc.htm.
3. Закон України «Про фінансовий лізинг»: від 16.12.97 р. №723/97-ВР у редакції Закону №1381-IV від 11.12.2003 р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // zakon.rada.gov.ua
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда», від 28.07.2000 р. № 181 (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/>.
5. Харченко С. А. Методичні основи розрахунків із лізингових платежів // Актуальні проблеми економіки. — 2009. — № 4(94). — С. 188—197.
6. Якубинский Л. П. Реформа литературного языка при Петре I. Избранные работы. Язык и его функционирование / Л. П. Якубинский. — М., 1986. — С. 159—162.

Стаття надійшла до редакції 15 січня 2013 року

УДК 657.37

В. С. Титикало, здобувач кафедри обліку в бюджетних і кредитних установах та економічного аналізу, ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана», заступник головного лікаря з економічних питань Київського міського пологового будинку № 5, м. Київ, Україна

НОВІ ФОРМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ: ЗВІТ ПРО ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ

АНОТАЦІЯ. У статті розглянуто питання основ складання нових форм фінансової звітності в бюджетних установах на прикладі звіту про власний капітал.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: бухгалтерський облік, звітність, бюджетна установа, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку у державному секторі, звіт про власний капітал.